

O'SMIR YOSHDAGI O'QUVCHILAR BILAN ISHLASHNING IJTIMOIY-PEDAGOGIK ASOSLARI: NAZARIY TAHLIL

Shamatova Berkinoy

Pedagogika nazariyasi va tarixi yo'nalishi

1. Kirish va dolzarblik

O'smirlik davri (11-15 yosh) shaxs shakllanishining eng murakkab va ziddiyatli bosqichi sifatida pedagogika fanida alohida o'rin tutadi. Bu davrda biologik, psixologik va ijtimoiy o'zgarishlar bir vaqtda sodir bo'lib, o'quvchining ijtimoiy muhitga moslashuvini sezilarli darajada qiyinlashtiradi.

O'smirlar o'z shaxsiyatini izlash, kattalarga taqlid qilish va tengdoshlar guruhiga intilish kabi xususiyatlarni namoyon etadi. Pedagogika fanida bu davr «kritik yosh» yoki «o'tish davri» sifatida ham ta'riflanadi, chunki ushbu bosqichda noto'g'ri pedagogik yondashuv uzoq muddatli salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Zamonaviy O'zbekiston ta'lim tizimida o'smir tarbiyasiga oid muammolar milliy va xalqaro ahamiyat kasb etmoqda. Maktab, oila va mahalla hamkorligini ta'minlash esa ko'pincha yetarli darajada samarali amalga oshirilmayapti.

2. Ijtimoiy-pedagogik yondashuv asoslari

A.S. Makarenko o'zining pedagogik faoliyatida jamoa orqali shaxsni tarbiyalash metodini asoslab berdi. Uning ta'limotiga ko'ra, ijtimoiy munosabatlar tizimi o'smirning xulq-atvorini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Jamoaviy

faoliyat orqali o'smir mas'uliyat, hamjihatlik va o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini egallaydi.

V.A. Suxomlinskiy esa insonparvarlik pedagogikasi nuqtai nazaridan o'smirlarning ichki dunyosiga e'tibor qaratish zarurligini ta'kidladi. Uning «Qalbimni bolalarga bag'ishlayman» asarida o'smir ruhiyatiga nozik munosabat pedagogik samaradorlikning kalit omili sifatida ko'rsatilgan.

Zamonaviy o'zbek pedagoglari, xususan H.Ibrohimov va F.Yuzlikayevalarning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy-pedagogik yondashuv quyidagi uch muhim yo'nalishda amalga oshirilishi lozim:

1. Maktab-oila-mahalla hamkorligini ta'minlash;
2. O'smirning individual xususiyatlarini hisobga olish;
3. Ijobiy ijtimoiy muhit yaratish.

3. Ijtimoiy-pedagogik metodlar

Ijtimoiy pedagogik metodlar ichida quyidagilar alohida ahamiyat kasb etadi:

Birinchi, dialogik muloqot — bu usul o'smirning o'z fikrini erkin ifodalashiga imkon beradi va uning o'z-o'zini anglashiga yordam beradi. Pedagog va o'quvchi o'rtasidagi tenglik tamoyiliga asoslangan muloqot o'smirda mas'uliyat hissini shakllantiradi va o'ziga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi.

Ikkinchidan, guruhiy faoliyat — o'smirlarning tengdoshlari bilan hamkorlik qilish ko'nikmasini rivojlantiradi, konfliktlarni tinch yo'l bilan hal etishga o'rgatadi. A.S. Makarenkoning «Pedagogik poema» asarida bu usulning samaradorligi ko'rsatib berilgan.

Uchinchidan, individual qo'llab-quvvatlash — har bir o'smirning o'ziga xos muammolari va ehtiyojlariga alohida e'tibor qaratish. Bu yondashuv F.Yuzlikayevaning «Ijtimoiy pedagogika» darsligida batafsil yoritilgan.

Ushbu metodlarning birgalikda qo'llanilishi o'smirning ijtimoiy kompetentligini oshiradi va uning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

4. Xulosa

O'smir yoshdagi o'quvchilar bilan ishlashning ijtimoiy-pedagogik asoslari maktab-oila-mahalla uchburchagi hamkorligisiz samarali bo'lmaydi. Pedagogning asosiy vazifasi o'smirni shaxs sifatida qabul qilish, uning ichki dunyosini hurmat qilish va ijobiy ijtimoiy tajriba orttirishi uchun qulay muhit yaratishdan iborat.

Zamonaviy pedagogika fani o'smirni passiv tarbiya ob'ekti sifatida emas, balki o'z rivojlanishi jarayonida faol ishtirok etuvchi sub'ekt sifatida ko'rib, pedagogik yondashuvni shunga muvofiq qurishni talab etadi.

